

Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport

**Nacionalni program za jezikovno politiko
2012–2016**

Osnutek

april 2012

KAZALO

Uvod

- Okvir programa za jezikovno politiko
- Jezikovnopolitična vizija
- Nosilci dejavne jezikovne politike

Vsebinska opredelitev jezikovne politike RS 2012–2016 s cilji in ukrepi

I Jezikovno izobraževanje

- Uvod
- Splošni cilji in ukrepi
- Slovenščina kot prvi jezik
 - V RS
 - Zunaj RS
- Slovenščina kot drugi in tuji jezik
- Jeziki manjšin in priseljencev v RS
- Tuji jeziki
- Govorci s posebnimi potrebami
- Jezikovna ureditev slovenskega visokega šolstva in znanosti

II Jezikovna opremljenost

- Uvod
- Jezikovni opis
- Standardizacija
- Večjezičnost
- Jezikovne tehnologije
- Digitalizacija
- Govorci s posebnimi potrebami

III Formalnopravni vidiki programa slovenske jezikovne politike

IV Slovenščina – uradni jezik Evropske unije

Uvod

Okvir nacionalnega programa za jezikovno politiko

Z letom 2012 preneha veljati Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2007–2011 (ReNPJP 2007–2011, sprejeta 7. maja 2007 v Državnem zboru RS), zato je tedanje Ministrstvo za kulturo kot predlagatelj v skladu s prvim odstavkom 28. člena *Zakona o javni rabi slovenščine* v letu 2011 začelo pripravljati predlog novega nacionalnega programa, ki naj bi načrtoval strokovne smernice za jezikovnopolitične odločitve in ukrepe v naslednjem petletnem obdobju. V ta namen je bila s sklepom ministrice za kulturo aprila 2011 imenovana osemčlanska delovna skupina za oblikovanje in redakcijo osnutka predloga nacionalnega programa za jezikovno politiko 2012–2016 (NPJP 2012–2016). Novi predlog v temelju nadaljuje smernice prejšnjega nacionalnega programa, toda z večjim poudarkom na heterogenosti jezikovnih potreb različnih govorcev ter na razvoju jezikovnih virov, ki omogočajo njihovo uresničevanje. Delovna skupina je z namenom vključitve čim širšega kroga zainteresiranih strani v pripravo novega predloga povabila k sodelovanju vse ustrezne institucije, ki jih posredno ali neposredno zadeva področje državnega jezikovnega načrtovanja in politike – vladne in nevladne, v RS in zunaj nje, akademske ustanove, predstaviške organizacije itd. Kljub kratkemu časovnemu okviru se jih je veliko odzvalo in predlogi njihovih ciljev ter ukrepov so vključeni že v besedilo osnutka. Predlog NPJP 2012–2016 bo sicer v skladu s predpisanim postopkom pred vladno obravnavo doživel še javno obravnavo in medresorsko usklajevanje, tako da bo na razpolago še nekaj časa za dopolnjevanje. Ko ga bo Vlada RS potrdila, pa bo predložen Državnemu zboru RS, ki ga bo sprejel v obliki resolucije.

Sodobna slovenska jezikovna situacija zahteva preiščeno in dejavno jezikovno politiko, ki sicer upošteva zgodovinske danosti in tradicijo, hkrati pa opravlja nove naloge in dosega nove cilje v sodobnih razmerah. Razvojno naravnana jezikovna politika temelji na prepričanju, da so slovenska država, slovenski jezik in slovenska jezikovna skupnost vitalne in dinamične pojavnosti, ki naj se nadalje razvijajo in krepijo, in sicer tako, da vsem prebivalcem in prebivalkam, vsem govorcem in govorkam omogočajo svobodno življenje v blaginji ter v strpnosti in odgovornosti. Bistven del uresničevanja temeljnih človekovih pravic je tudi pravica posameznikov in posameznic do rabe svojega jezika in do povezovanja v jezikovne skupnosti. Poleg tega razvojna jezikovna politika izhaja iz prepričanja, da slovenski jezik in slovenska jezikovna skupnost v Republiki Sloveniji ne potrebuje take zaščite, ki bi temeljila na izrecnem zakonskem preprečevanju in strogem omejevanju javne rabe drugih jezikov, kakor je bilo razumeti nekatere jezikovnopolitične dokumente in javno izražena mnenja v preteklosti. Taka zaščita vsaj posredno izhaja iz domneve, da bi brez trdnega pravnega okvira njene obvezne rabe govorce slovenščine v javni in uradni rabi svoj jezik množično opuščali. Za nadaljnjo vitalnost in krepitev položaja slovenščine je treba govorce predvsem motivirati za njeno rabo, hkrati pa jo temeljiteje opremiti z vsem, kar za svoje delovanje potrebujejo vsi sodobni javni jeziki in njihovi govorce.

Slovenska jezikovna politika mora v naslednjem programskem obdobju zagotoviti ustrezen institucionalni in programski okvir za izdelavo takih jezikovnonačrtovalnih korakov, ki bodo dogovorno, strokovno kakovostno in operativno učinkovito uresničili postavljene načelne cilje.

Zato jezikovnopolitični program predvideva kot začetni izvedbeni korak za doseg ciljev oblikovanje treh med seboj usklajenih, samostojnih in celovitih jezikovnonačrtovalnih nacionalnih programov:

- 1) nacionalnega programa za jezikovno izobraževanje;
- 2) nacionalnega programa za jezikovno opremljenost;
- 3) nacionalnega programa za formalnopravni okvir jezikovne ureditve Republike Slovenije.

Program jezikovnega izobraževanja predvideva že Zakon o javni rabi slovenščine v 13. členu; potreba po drugih dveh programih pa je utemeljena vsebinsko in izhaja iz strokovnih izkušenj pri spremljanju in usmerjanju slovenske jezikovne situacije.

Programi se pripravijo tako, da minister, pristojen za kulturo, na predlog vodje Sektorja za slovenski jezik v enem mesecu po sprejetju Resolucije v Državnem zboru imenuje tri delovne skupine. Skupino za pripravo programov za jezikovno izobraževanje in jezikovno opremljenost sestavljajo predstavniki strokovnih, znanstvenih in civilnodružbenih teles, dejavnih na programskem področju, in predstavniki državnih organov kot nosilcev jezikovnopolitičnih ukrepov. Skupino za pripravo programa za formalnopravni okvir sestavljajo pravni strokovnjaki iz vseh vej oblasti, strokovnjaki za jezikovno politiko in vodja Sektorja za slovenski jezik na ministrstvu, pristojnem za kulturo. Skupine v enem letu od imenovanja pripravijo program, ki ga nato po ustreznih postopkih sprejme Vlada Republike Slovenije. Za koordinacijo priprave programov in delovanja delovnih skupin skrbi Sektor za slovenski jezik na ministrstvu, pristojnem za kulturo.

Jezikovnopolitična vizija

Republika Slovenija zagotavlja, da se slovenščina uporablja in nadalje razvija na vseh področjih javnega življenja znotraj njenih meja in v evropskih ter mednarodnih okvirih. Republika Slovenija skrbi za to, da se lahko vsi njeni državljani in prebivalci vključujejo v sporazumevalne procese, ki jim omogočajo enakopravno sodelovanje v državni in mednarodni skupnosti, pridobivanje in izmenjavo znanja ter izpolnjevanje njihovih osebnih, poklicnih in kulturnih potreb. Osrednji cilj slovenske jezikovne politike je oblikovanje skupnosti samostojnih govorcev z razvito jezikovno zmožnostjo v slovenščini in drugih jezikih ter z visoko stopnjo pripravljenosti sprejemanja jezikovne in kulturne drugačnosti ter različnosti. Za ta namen država zagotavlja zbiranje, obdelovanje in trajno javno dostopnost zanesljivih informacij o vseh pojavnih oblikah slovenščine, še posebej o njeni standardni različici. Skrbi tudi za podatkovne jezikovne vire, ki jih govorci slovenščine potrebujejo pri učenju in rabi tujih jezikov, ter za tiste vire, ki jih potrebujejo govorci drugih jezikov (vključno s slovenskim znakovnim jezikom in slovensko Brajevo pisavo) pri učenju in rabi slovenščine. Republika Slovenija

slovenščini zagotavlja prevladujočo vlogo v uradnem in javnem življenju znotraj države. Hkrati omogoča sporazumevanje in obveščanje v drugih jezikih v skladu s pravno ter demokratično legitimnimi jezikovnimi in sporazumevalnimi potrebami svojih državljanov, drugih prebivalcev in obiskovalcev. Republika Slovenija se zavzema za krepitev in dosledno uresničevanje jezikovnih pravic slovenske jezikovne skupnosti v sosednjih državah in pravic govorcev slovenščine kot uradnega jezika Evropske unije ter v mednarodnih telesih. Slovenščina na marsikaterem področju jezikovne rabe za govorce slovenščine že zdaj ni več edina možnost; s povečanim svetovnim pretokom znanja, blaga in storitev ter še uspešnejšim učenjem drugih jezikov se bodo možnosti izbire različnih jezikov za izpolnjevanje različnih sporazumevalnih potreb širile. Zato mora slovenska jezikovna politika z ustreznimi ukrepi poskrbeti, da bo slovenščina pri vseh njenih govorcih prevladujoča prostovoljna izbira v čim večjem obsegu zasebne in javne rabe ter da se bo čim več govorcev drugih jezikov želelo slovenščino naučiti in jo uporabljati. Republika Slovenija obenem skrbi za krepitev in dosledno uresničevanje jezikovnih pravic ustavno določenih manjšin, drugih jezikovnih skupnosti in priseljencev.

Nosilci dejavne jezikovne politike

Neposredni nosilci jezikovne politike RS so državni organi. Jezikovno politiko v državnem okviru je treba preoblikovati in zasnovati tako, da prevzamejo zanjo ne le izvajalsko in proračunsko odgovornost, temveč tudi vsebinsko pobudo konkretni nosilci s posameznih področij. Iz rezultatov analize izvajanja prve resolucije o nacionalnem programu jezikovne politike je mogoče sklepati, da je bilo le malo državnih ustanov in organov dejansko vključenih v določanje resolucijskih ciljev in nalog, kaj šele, da bi poskrbeli za ustrezna proračunska sredstva in prevzeli njihovo organizacijsko izvedbo.

Sedanji sektor za slovenski jezik je sicer že pred pripravo predloga prvega nacionalnega programa za jezikovno politiko poskušala na različne načine doseči učinkovitejše in usklajeno oblikovanje in izvajanje slovenske jezikovne politike. Tako je Vlada RS 9. februarja 2006 sprejela *Sklep o ustanovitvi, organizaciji in delovnem področju komisije Vlade Republike Slovenije za obravnavanje predlogov predpisov z vidika določb Zakona o javni rabi slovenščine ter ciljev jezikovne politike in jezikovnega načrtovanja*. Komisiji predseduje minister, pristojen za kulturo, njeni člani pa so predstavniki Službe Vlade Republike Slovenije za zakonodajo, Generalnega sekretariata Vlade Republike Slovenije ter ministrstev, pristojnih za šolstvo, za gospodarstvo, za znanost in tehnologijo ter za javno upravo. Sklep določa, da je tajnik komisije po položaju vodja Sektorja za slovenski jezik na tedanjem Ministrstvu za kulturo. V petih letih po imenovanju se ni komisija sestala niti enkrat, zato lahko ocenimo, da taka oblika medresorskega usklajevanja ni primerna za oblikovanje in izvajanje celovite jezikovne politike RS. Usklajevanje formalnopravnih določil in predpisov v zvezi s slovenščino (in drugimi jeziki na območju RS) je sicer nujno potrebno – načelne vsebinske usmeritve za to prinaša tudi predlog novega programa za jezikovno politiko –, toda dejavna jezikovna politika, h kateri se je RS zavezala z *Zakonom o javni rabi slovenščine*, pomeni bistveno širšo dejavnost, ki zadeva tudi druge vsebine in posledično druge mehanizme izvršilne oblasti.

Sektor za slovenski jezik na Ministrstvu za izobraževanje, znanost, kulturo in šport (v nadaljevanju MIZKŠ) je v obstoječi strukturi izvršilne oblasti Republike Slovenije ključno telo za koordinacijo slovenske jezikovne politike in glede na središčno vlogo slovenskega jezika v slovenski jezikovni politiki se zdi smiselno, da to tudi ostane. Toda slovenska jezikovna politika sega vsebinsko gledano vendarle precej širše od načrtovanja položaja in podobe slovenskega jezika. Zato bi bilo za izvajanje novega jezikovnopolitičnega programa dobro oblikovati novo medinstitucionalno delovno skupino za spremljanje in nadaljnje oblikovanje tako razumljene širše jezikovne politike RS. Ustanovitev skupine bi se morala ravnati po združenih načelih odgovornosti in operativnosti. S tem mislimo po eni strani na načelno odgovornost najvišjih predstavnikov in predstavnic ministrstev ter drugih vladnih služb za ustanovitev in delovanje skupine, po drugi strani pa na konkretno in operativno odgovornost posameznih javnih uslužbencev in uslužbenk kot stalnih sodelavcev in sodelavk skupine. Skupina bi morala biti imenovana s sklepom vlade, sestavljali bi jo javni uslužbenci in uslužbenke iz tistih organov izvršilne oblasti, katerih dejavnost je najbolj neposredno povezana z jezikovnopolitičnimi vprašanji; mednje poleg tistih iz sestave zgoraj omenjene komisije gotovo spadajo v obstoječi strukturi organov tudi Direktorat za evropske politike na Ministrstvu za zunanje zadeve (v nadaljevanju MZZ), Urad Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, Služba za narodnosti na Ministrstvu za notranje zadeve (v nadaljevanju MNZ) in drugi. Koordinator take delovne skupine bi moral biti Sektor za slovenski jezik, katere vodja bi moral biti predsednik delovne skupine.

Iz analize uresničevanja ReNPJP 2007–2011 lahko posredno sklepamo, da slovenski javni uslužbenci in uslužbenke večinoma niso bili dobro seznanjeni s temeljnimi načeli jezikovnopolitičnega premisleka in delovanja niti se niso dejavno vključili v pripravo dokumenta, kar se kaže v pomanjkanju ukrepanja in poročanja, vse to pa ovira nadaljnji razvoj dejavne jezikovne politike v Republiki Sloveniji. Zato predlagamo, da Sektor za slovenski jezik izdela poseben dokument z razumljivo in jasno oblikovanimi vodili, smernicami in vprašanji, ki bo omogočal učinkovit okvir uporabno, ciljno usmerjenega jezikovnopolitičnega razmišljanja tudi tistim javnim uslužbenkam in uslužbencem, ki se neposredno s to tematiko še niso srečali in ukvarjali. Za dodatno pomoč na začetku delovanja medinstitucionalne delovne skupine je smiselno prirediti posebno izobraževanje za imenovane člane in članice, na katerem bi jezikovnopolitično izkušeni vladni uslužbenci in zunanji strokovnjaki predstavili temeljne parametre slovenske jezikovnopolitične situacije, okvire jezikovnopolitičnega delovanja ter usmeritve in cilje novega jezikovnopolitičnega programa. Z vsem tem bi zagotovili dobre temelje za nadaljnjo jezikovnopolitično dejavnost izvršilne oblasti, saj bodo posamezniki in posameznice motivirani in usposobljeni tako za predlaganje jezikovnopolitičnih rešitev kakor tudi za njihovo izvrševanje oz. nadzorovanje na svojem delovnem področju, hkrati pa bi bila njihova dejavnost strokovno podprta in koordinirana.

Pri predlogu ciljev in ukrepov v nacionalnem programu jezikovne politike za naslednje petletno obdobje zato med nosilci navajamo samo državne organe, ne pa drugih javnih in zasebnih zavodov, ki po svojih ustanovnih aktih in delovnih programih opravljajo različne jezikovnonačrtovalne naloge. Dolžnost državnih organov je, da za vsak cilj in ukrep v jezikovnopolitičnem programu po veljavnih postopkih izberejo najprimernejšega izvajalca in poskrbijo za ustrezno izvedbo.

Jezikovna politika je sestavni del drugih politik, od šolske do gospodarske, z njo je še posebej povezana kulturna politika. K splošnim ciljem, izraženim v viziji tega jezikovnopolitičnega programa, lahko s svojo dejavnostjo gotovo pomembno prispevajo najrazličnejši dejavniki in javni sistemi, kot so splošne knjižnice, Javna agencija za knjigo, kulturne in umetniške ustanove ter drugi. Toda naloga jezikovnopolitičnega programa je izpostaviti najnujnejše jezikovne cilje in ukrepe v naslednjem petletju, ne pa opredeljevanje jezikovne vloge in poslanstva teh ustanov in sistemov.

O zagotavljanju in izvajanju ustaljenih jezikoslovnih znanstvenoraziskovalnih in strokovnih dejavnosti se ta jezikovnopolitični program ne izreka, saj gre za avtonomno in trajno dejavnost, za katero so odgovorne pooblašene ustanove. Viri za to dejavnost morajo biti zagotovljeni ne glede na prioritete veljavnega jezikovnopolitičnega programa, neodvisno od sredstev, predvidenih za njegovo izvedbo.

Oštevilčenje ukrepov pri posameznih ciljeh in ukrepih ne pomeni prioritete razvrščanja.

Vsebinska opredelitev jezikovne politike RS 2012–2016 s cilji in ukrepi

I Jezikovno izobraževanje

1. Uvod
2. Splošni cilji in ukrepi
3. Slovenščina kot prvi jezik
 - 3.1 v RS
 - 3.2 zunaj RS
 - A Slovenci v tujini (začasna mobilnost)
 - B Zamejstvo in izseljenstvo
4. Slovenščina kot drugi in tuji jezik
5. Jeziki manjšin in priseljencev v RS
6. Tuji jeziki
7. Govorci s posebnimi potrebami
8. Jezikovna ureditev slovenskega visokega šolstva in znanosti

1. Uvod

Znanje jezikov je hkrati simbolna in praktična vrednota, ki mora biti dostopna vsakomur ne glede na kulturno, izobrazbeno ali premoženjsko ozadje. Zato RS skrbi za jezikovno izobraževanje vseh svojih državljanov in prebivalcev v slovenščini, v drugih maternih jezikih manjšin in priseljenjskih skupnosti in v drugih jezikih, v skladu s potrebami posameznikov in posameznic, s kulturnimi, z gospodarskimi in drugimi družbenimi potrebami ter skladno z načeli evropske raznolikosti in večjezičnosti. Hkrati država skrbi za jezikovno izobraževanje v slovenščini za Slovence po svetu in za tujce.

V skladu s tradicijo pozitivnega vrednotenja znanja različnih tujih jezikov in glede na sodobne potrebe po konkurenčnosti, odprtosti in demokratičnosti Slovenije je ena prednostnih usmeritev slovenske jezikovne politike podpiranje jezikovne raznolikosti in spodbujanje funkcionalne večjezičnosti. Cilj je, da bi bili govorci slovenščine kot prvega jezika jezikovno kompetentni in ozaveščeni in da bi razvili zmožnost učinkovitega, samozavestnega in kvalitetnega sporazumevanja v slovenščini in vsaj še v dveh jezikih, tako na področju splošne kot poklicne rabe. Pri tem naj se utrjuje zavest o

enakovrednosti vseh jezikov, o položaju slovenščine kot domicilnega oziroma prvega jezika v Republiki Sloveniji in o tem, da je slovenščina drugi ali tuji jezik za številne govorce. RS tem govorcem zagotavlja pridobivanje jezikovne zmožnosti v slovenščini in njeno rabo.

Skladno s spoštovanjem temeljnih človekovih pravic in načel Evropske unije se Slovenija zavezuje k spodbujanju medsebojnega razumevanja, solidarnosti in družbene kohezije. Javnost se mora dejavno zavedati, da se imajo v večjezični in večkulturni družbi vsi pravico polno vključevati v javno življenje, da mora biti srečevanje z različnostjo strpno in naklonjeno ter da imajo različne skupine govorcev slovenščine in drugih jezikov različne sporazumevalne potrebe in različno stopnjo jezikovne zmožnosti.

Jezikovno izobraževanje ima ključno vlogo pri uresničevanju navedenih usmeritev. V tem okviru je bistvena razširitev razumevanja vloge učiteljev slovenščine in drugih jezikov. Ti niso le posredovalci jezikovnega znanja, temveč so vezni člen med različnimi jeziki, kulturami in identitetami. Da bi učitelji to vlogo v resnici lahko opravljali, jih je treba usposobiti in jim dati pooblastila za samostojno delo, ki med drugim vključuje tudi prožno uporabo in udejanjanje učnih načrtov glede na različne potrebe tistih, ki jih učijo. Ti tako postanejo jezikovno samozavestnejši in pridobijo boljšo samopodobo.

2. Splošni cilji in ukrepi

Nekateri cilji in ukrepi na področju jezikovnega izobraževanja se morajo načrtovati povezano in enotno ne glede na različnost jezikov in ciljnih skupin. Načrtovanje in izvajanje jezikovnega izobraževanja mora temeljiti tudi na ustreznih podatkih o jezikovni rabi, sporazumevalnih potrebah, jezikovnih stališčih ipd. (več o tem v poglavju Jezikovna opremljenost).

1. cilj: Jezikovnotehnološka opismenjenost govorcev slovenščine

Ukrep:

- izobraževanje (učiteljev in učečih se) za delo z jezikovnimi viri.

2. cilj: Ozaveščenost o različnosti sporazumevalnih potreb in načinov sporazumevanja

Ukrep:

- senzibilizacija o različnih sporazumevalnih potrebah različnih skupin govorcev in sprejemljivosti različnih oblik sporazumevanja.

3. cilj: Večjezikovna in medkulturna ozaveščenost

Ukrepi:

- priprava dodatnih učnih vsebin in gradiv s področja večjezičnosti in medkulturne komunikacije.

Učitelji:

- medkulturno opismenjevanje učiteljev in vzgojiteljev.

Učeči se:

- vzgajanje za večjezičnost in medkulturnost.

Nosilec: MIZKŠ.

3 Slovenščina kot prvi jezik

3.1 V Republiki Sloveniji

Kot uradni jezik Republike Slovenije in kot prvi jezik večine državljanov je slovenščina pri načrtovanju jezikovne politike deležna posebne pozornosti.

V skladu s cilji jezikovne politike, katere izhodišča so podana tudi v *Beli knjigi* (2011), izobraževalni sistem – od osnovne šole do univerze – govorcem slovenščine kot prvega jezika omogoča, da v tem jeziku v optimalni meri udeležijo svoje jezikovno-izrazne potencialne, se razvijejo v jezikovno kompetentne osebe in se opremijo za učinkovito, tj. razumljivo in sprejemljivo javno in uradno komunikacijo ter za druge vrste specializirane komunikacije, glede na posameznikove potrebe. *Zakon o javni rabi slovenščine* (13. člen) zavezuje Vlado RS k sprejetju posebnega programa jezikovnega izobraževanja, ki naj bi poleg rednega izobraževanja omogočal jezikovno izpopolnjevanje mladine in odraslih, ter programa, namenjenega priseljencem v RS. Program, namenjen govorcem slovenščine kot prvega jezika, ni bil ne oblikovan ne sprejet. Tak celovit program bi za govorce slovenščine kot prvega jezika pomenil možnost, da se usposobijo tudi za nenehno nadgrajevanje jezikovne zmožnosti v slovenščini, za učinkovito oblikovanje besedil v slovenščini, za prevajanje v slovenščino in iz nje za lastne potrebe ipd., med drugim z rabo jezikovnih virov in orodij (gl. Splošni cilji in ukrepi).

1. cilj: Izpopolnjevanje jezikovne zmožnosti govorcev slovenščine kot prvega jezika in njihovo usposabljanje za učinkovito sporazumevanje

Ukrepi:

- priprava nacionalnega programa za jezikovno izobraževanje govorcev slovenščine kot prvega jezika;
- izdelava kazalnikov za razumljivo in sprejemljivo javno in uradno komunikacijo za potrebe različnih ciljnih skupin;
- organiziranje in izvajanje ustreznih jezikovnih usposabljanj glede na sporazumevalne potrebe različnih ciljnih skupin.

Nosilca: MIZKŠ, MPJU.

Omenjeni cilj lahko dosežemo le s stalnim spremljanjem sodobnega jezikovnega stanja slovenščine v vseh njenih razsežnostih in pojavnih oblikah. Spričo vloge slovenščine kot prvega jezika je prednostna naloga slovenske jezikovne politike spodbujanje temeljnih in aplikativnih raziskav o slovenskem jeziku in njegovih govorcih, njihovi jezikovni zmožnosti, sporazumevalnih potrebah, stališčih ter kontrastivnih, sociolingvističnih in drugih raziskav o slovenskem jeziku v razmerju do drugih jezikov. V okviru izobraževalnega sistema naj bo ob spremljanju razvoja bralne pismenosti prednostna naloga predvsem to, da se rezultati raziskav bralne pismenosti (Pisa), rezultati nacionalnih preizkusov znanja in mature uporabijo pri nadgradnji učnih načrtov in načrtovanju jezikovnega pouka.

2. cilj: Ugotavljanje jezikovnega stanja

Ukrep:

- spodbujanje raziskav o sodobnem slovenskem jeziku in njegovih govorcih – vključno z regionalnimi različicami in slovenščino zunaj RS.

Nosilci: MIZKŠ, ARRS, Urad vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu.

3.2 Zunaj Republike Slovenije

A. Slovenci v tujini (začasna mobilnost)

V kontekstu mobilnosti, zlasti evropske, mora jezikovna politika upoštevati tudi tiste govorce slovenščine kot prvega jezika, ki v tujino odhajajo za omejeno časovno obdobje, npr. iz službenih razlogov. Tudi njim mora biti zagotovljena možnost nadgrajevanja jezikovne zmožnosti v slovenščini. To še posebej velja za njihove otroke, ki določen del svojega življenja odraščajo in se šolajo izven matične države. Znanje slovenščine sicer primarno lahko pridobivajo v družini, vendar je za vzdrževanje in širjenje jezikovne zmožnosti nujno tudi sistematično učenje slovenščine kot prvega jezika v njegovi funkcijski raznolikosti, kakršno otrokom, ki odraščajo v Sloveniji, omogoča šolanje v domačem izobraževalnem sistemu. Zato mora vsaj deloma tudi siceršnje izobraževanje otrok, učencev in dijakov, tj. pridobivanje znanja pri drugih predmetih, potekati v slovenskem učnem jeziku – nenazadnje zaradi možnosti njihovega kasnejšega vključevanja v slovenski izobraževalni sistem. Organizacija takšnega sistematičnega izobraževanja je seveda mogoča le v omejenem obsegu, pogosto celo le na daljavo, bolj celovito pa je zanjo mogoče poskrbeti tam, kjer so potrebe zaradi večjega števila šolajočih se otrok in mladine večje (npr. v primeru otrok slovenskih uslužbencev v Bruslju in Luksemburgu).

1. cilj: **Širjenje/izpopolnjevanje jezikovne zmožnosti v slovenščini kot prvem jeziku**

Ukrepi:

- izdelava sistema e-gradiv za samostojno učenje slovenščine kot prvega jezika in drugih predmetov v slovenščini na daljavo in za kombinirano učenje;
- organizacija poletnih šol/taborov v RS za otroke govorce slovenščine kot prvega jezika, ki odraščajo in se šolajo v večjezičnih okoljih;
- vzpostavitev sistema za preverjanje in certificiranje znanja slovenščine kot prvega jezika za tiste, ki so zaključili šolanje oz. se šolajo zunaj RS;
- povečanje števila učiteljev slovenščine na evropskih šolah v Bruslju in Luksemburgu.

2. cilj: **Usposabljanje učiteljev v dvo- in večjezičnih okoljih**

Ukrep:

- sistematično formiranje učiteljev slovenščine za vlogo strokovnjakov, ki bodo učečim se v dvo- in večjezičnem okolju pomagali pri udejanjanju jezikovno-izraznih potencialov in pri razvijanju funkcijsko raznolike sporazumevalne zmožnosti v slovenščini kot prvem jeziku.

Nosilca: MIZKŠ, MZZ.

B. Zamejstvo in izseljenstvo

Zamejstvo in izseljenstvo sta integralni del slovenskega jezikovnega prostora. Zato je razumljivo, da si slovenščina v zamejstvu zasluži primerljivo pozornost, kot se ji namenja v Sloveniji. Jezikovne potrebe v zvezi s slovenščino so v zamejstvu in izseljenstvu pri posameznih skupinah govorcev lahko zelo različne, zato je smiselno njihovo evidentiranje in sprotno analiziranje stanja.

Slovenska politika se zavzema, da se pravica do znanja in uporabe slovenščine v zamejstvu uveljavlja v vseh situacijah in okoljih, kjer je raba slovenščine zakonsko predvidena oziroma kjer obstaja želja govorcev po njeni zastopanosti. V odnosu do izseljenstva, za katerega je v primerjavi z zamejstvom značilen še krhkejši položaj slovenščine, je ključno, da si jezikovna politika prizadeva za spodbujanje rabe in učenja slovenščine v vseh krogih in situacijah, kjer za to obstaja interes.

Govorcem slovenščine – tako tistim, za katere je slovenščina prvi jezik, kot tistim, ki slovenščino uporabljajo kot drugi oz. tuji jezik – se omogoča čim kvalitetnejše pridobivanje in utrjevanje jezikovne zmožnosti, kar bo osnova za samozavestno in učinkovito sporazumevanje v slovenščini v funkcijsko raznolikih sporazumevalnih situacijah. Obenem je pomembno tako učiteljem kot učečim se omogočiti, da pridobijo zmožnost nenehnega nadgrajevanja in širjenja zmožnosti v slovenščini.

Iz posebnih razmer v zamejstvu izhajajo posebne jezikovnonačrtovalne potrebe, za izpolnitev katerih je potrebno spodbujati enotno zbiranje in hranjenje informacij o specifični jezikovni rabi ter obveščanje v zvezi z jezikovno situacijo in jezikovnimi potrebami.

1. cilj: **Širjenje/izpopolnjevanje jezikovne zmožnosti v slovenščini kot prvem jeziku**

Ukrepi:

- povečanje študentskih skladov, ki omogočajo bivanje in izobraževanje Slovencev iz zamejstva in izseljenstva v Sloveniji, povečanje transparentnosti študentskega sistema;
- organizacija seminarjev o Sloveniji in slovenski kulturi ter o dvo- in večjezičnosti v družbi, družini in na osebni ravni;
- spodbujanje rabe slovenščine v informativnih in predstavitvenih gradivih klasičnega in spletnega formata;
- spremljanje stanja v zvezi z javno rabo slovenščine v zamejstvu in izseljenstvu v zvezi z uresničevanjem jezikovnopoličnih načrtov;
- podpora pri pripravi učnih gradiv in učbenikov slovenščine posebej za ciljne skupine na dvojezičnih območjih v zamejstvu.

2. cilj: **Optimizacija poučevanja in učenja slovenščine**

Ukrepi:

Učitelji:

- sistematično usposabljanje vzgojiteljev in učiteljev – tako učiteljev slovenščine in drugih jezikov kot učiteljev nasploh – za vlogo strokovnjakov, ki bodo učečim se v dvo- in večjezičnem okolju pomagali pri udeleževanju jezikovno-izraznih potencialov in pri razvijanju karseda široke in funkcijsko raznolike sporazumevalne zmožnosti v slovenščini kot prvem jeziku ter pri kvalitetnem razvijanju zmožnosti v slovenščini kot drugem oz. tujem jeziku;
- izdelava celovite metodike poučevanja slovenščine v večjezičnih okoljih;
- usposabljanje učiteljev v šolah s slovenskim učnim jezikom in dvojezičnih šolah v obliki specializiranih tečajev.

Učeči se:

- organizacija tečajev splošnosporazumevalne slovenščine, strokovne slovenščine (glede na potrebe posameznih strok in poklicev, vključno z javno upravo) in prevajanja tako za govorce slovenščine kot prvega jezika kot tudi za druge;
- organizacija daljših bivanj in tečajev slovenščine v RS za učence in dijake šol s slovenskim učnim jezikom in dvojezičnih šol v zamejstvu;
- uveljavitev in prilagoditev slovenskega sistema preverjanja in certificiranja znanja slovenščine v skladu z evropskimi standardi.

Ob navedenih ukrepih lahko h kvalitetni rabi slovenščine na dvojezičnih območjih v zamejstvu prispeva tudi naslednje:

- omogočanje telekomunikacijske pokritosti roba slovenskega govornega prostora in zagotovitev dostopnosti slovenskega radia in televizije;
- medkulturno in medjezikovno ozaveščanje v okviru čezmejnega povezovanja.

K ohranjanju in izboljšanju položaja slovenščine v izseljenstvu, kjer ne gre le za govorce, ki želijo vzdrževati in širiti svojo sporazumevalno zmožnost v slovenščini kot prvem jeziku, temveč tudi za govorce, ki si želijo revitalizirati slovenski jezik in kulturo, bi poleg zgoraj navedenih skupnih ukrepov lahko pripomogli še naslednji ukrepi, usmerjeni k optimizaciji poučevanja in učenja slovenščine:

Učitelji:

- usposabljanje učiteljev slovenščine za vlogo strokovnjakov, ki bodo učečim se v izseljenstvu pomagali pri glede na možnosti in okoliščine optimalnem udejanjanju jezikovno-izraznih potencialov in pri razvijanju karseda široke in funkcijsko raznolike sporazumevalne zmožnosti v slovenščini;
- usposabljanje učiteljev slovenščine v obliki specializiranih, konkretnim potrebam prilagojenih seminarjev slovenščine.

Učeči se:

- izdelava e-gradiv za (samo)učenje slovenščine v izseljenstvu.

3. cilj: **Širitev jezikovne zmožnosti v slovenščini med govorce večinskih jezikov**

Ukrep:

- promocija slovenščine in podpora izobraževanja v slovenščini za govorce večinskih jezikov.

Nosilci: Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, MIZKŠ, MZZ.

4. Slovenščina kot drugi in tuji jezik

Z migracijskimi procesi se tako v RS kot tudi zunaj njenih meja večja število zainteresiranih za učenje slovenščine kot drugega in tujega jezika. Za tiste, ki prihajajo v RS in ostajajo daljši čas, je pomembno, da se lahko aktivno vključujejo v družbo in imajo pri tem enake možnosti do osebnega razvoja, zaposlitve, dostopa do informacij itd. kot večinski govorce, kar je vse odvisno v prvi vrsti od dostopa do znanja (oziroma učenja) slovenščine. Pri tem mora biti zagotovljena tudi njihova pravica do uporabe svojega lastnega jezika in kulture. Za otroke in mlade priseljence, ki se vključujejo v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem, so nekateri ukrepi predvideni v *Beli knjigi* (2011), odraslim brezplačni

dostop do znanja slovenščine kot drugega jezika odpira *Uredba o integraciji tujcev* (velja le za priseljence iz t. i. tretjih držav). Študentje, ki prihajajo na študij v Slovenijo v okviru programa Erasmus, imajo možnost brezplačne enkratne udeležbe na tečaju slovenščine, drugi študentje pa take možnosti nimajo (problematika visokega šolstva je resolucijsko pokrita v nadaljevanju pod točko 8).

Slovenija skrbi za promocijo učenja slovenščine v tujini posebej z mrežo lektoratov na tujih univerzah, v Sloveniji pa tudi s štipendiranjem oseb, ki se slovenščine učijo zunaj meja RS in v Slovenijo prihajajo na krajše in daljše tečaje. Vendar je to štipendiranje z izjemo Seminarja slovenskega jezika, literature in kulture na Univerzi v Ljubljani omejeno na osebe slovenskega rodu in ni povsem transparentno. Glede na raznoliko ciljno publiko in najrazličnejše sporazumevalne potrebe se zato kot prioriteta kažete naslednja cilja:

1. cilj: Širjenje/izpopolnjevanje jezikovne zmožnosti v slovenščini kot drugem in tujem jeziku

Ukrepi:

- izdelava ustreznih e-gradiv (vključno s priložniki, kot so slovnica in slovarji), namenjenih za samostojno učenje in kombinirano učenje za najrazličnejše ciljne publike;
- strokovna podpora pri razvoju novih tečajev slovenščine kot drugega in tujega jezika v Sloveniji in v tujini.

Učitelji:

- sistematično usposabljanje vzgojiteljev in učiteljev za poučevanje otrok, učencev in dijakov, katerih prvi jezik ni slovenščina in se vključujejo v slovenski izobraževalni sistem (učitelji slovenščine in drugih predmetov);
- usposabljanje učiteljev slovenščine, ki poučujejo odrasle na tečajih po Uredbi o integraciji tujcev;
- usposabljanje učiteljev za opismenjevanje nepismenih tujih govorcev v slovenščini;
- usposabljanje vzgojiteljev in učiteljev slovenščine za poučevanje v dvo- in večjezičnih okoljih.

Učeči se:

- izdelava posebnih programov in tečajev za opismenjevanje nepismenih tujih govorcev;
- organizacija tečajev slovenščine za vse tuje študente, ki prihajajo na študij v RS za krajši ali daljši čas in niso vključeni v program Erasmus (pripravljalni tečaji pred vpisom za tiste, ki se vpisujejo kot redni študenti, »sprotni« specializirani tečaji za zainteresirane), in za gostujoče visokošolske sodelavce (raziskovalce, učitelje);
- sistemska ureditev štipendiranja za udeležbo na tečajih slovenščine v RS za osebe, ki niso slovenskega rodu, ki pa lahko pomembno prispevajo k promociji slovenščine, kulturnim izmenjavam itd. (prevajalci, kulturni delavci, raziskovalci ...);
- usposabljanje javnih uslužbencev za delo s tujimi govorniki slovenščine.

Nosilci: MIZKŠ, MNZ, MZZ, , MPJU, Urad vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu.

5. Jeziki manjšin in priseljencev v RS

RS govorcem slovenščine, katerih prvi jezik ni slovenščina, doslej zagotavlja pravico do uporabe in razvoja prvega jezika in kulture le v primeru, če gre za katero od avtohtonih manjšin ali romsko skupnost. Možnost učenja materinščine je nekaterim govorcem zagotovljena tudi po bilateralnih pogodbah, vendar je uresničevanje teh pravic nesistemizirano in se v okviru osnovnega in srednjega

šolstva udejanja le v obliki izbirnih predmetov; pri tem ti jeziki niso opredeljeni kot prvi jeziki, temveč se obravnavajo kot tuji jeziki.

Eden od pomembnih ciljev, h katerim RS zavezuje tudi načela EU, je zato zagotoviti vsem govorcem, katerih J1 ni slovenščina (tako pripadnikom avtohtonih manjšin ali romske skupnosti kot vsem ostalim), pravico do ohranjanja in/ali obnavljanja (revitalizacije) lastnega jezika in kulture. Nekatere cilje in ukrepe v zvezi s tem predlaga *Bela knjiga* (2011), kot na primer sistemsko ureditev učenja materinščin (in pripadajočih kultur), oblikovanje ustreznih učnih načrtov in usposabljanje učiteljev, rešitve in priporočila Bele knjige 2011 pa je treba nadgraditi tudi z naslednjimi **ukrepi**:

- jezikovno usposabljanje javnih uslužbencev za komunikacijo v madžarščini in italijanščini, na območjih, kjer živi romska skupnost, pa v romščini;
- usposabljanje javnih uslužbencev za delo z govorcji, katerih prvi jezik ni slovenščina (med drugim tudi prilagajanje govorcem z uporabo njihovega ali tretjega (skupnega) jezika, če je to potrebno);
- izobraževanje prevajalcev in tolmačev za potencialno deficitarne jezike (v okviru potreb tolmačenja za skupnost);
- zagotovitev ustreznega prostora v programih javnih medijev v jezikih govorcev, katerih prvi jezik ni slovenščina in ki takega prostora še nimajo in si takšne prisotnosti v medijih želijo.

Nosilci: MPJU, MIZKŠ, MNZ.

6. Tuji jeziki

V **osnovno- in srednješolskem izobraževanju** naj bosta pouk tujih jezikov in pouk slovenščine medsebojno koordinirana, predvsem glede slovnčnih in nasploh jezikoslovnih pojmov in terminologije; tako pri slovenščini kot pri tujih jezikih naj se obravnava slovnice povezuje z besediloslovnimi vidiki, pri snovanju učnih načrtov pa naj bodo izhodišče dejanske komunikacijske potrebe učencev. Kot je razvidno iz *Bele knjige* (2011), se obvezno učenje prvega tujega jezika predvideva od 7. leta starosti (fakultativno od 6. leta); učenje drugega tujega jezika se lahko začne z 9. letom starosti, čeprav zgolj na fakultativni ravni. Razmeroma zgodnja uvedba tujih jezikov v izobraževalni sistem učenecem omogoča, da učenje jezikov dojamajo kot nekaj naravnega in da postopoma razvijajo zavest o jezikovni in kulturni raznolikosti, pozitivno pa vpliva tudi na njihov kognitivni razvoj. Smiselno je, da je tako v osnovni kot v srednji šoli izbor tujih jezikov širok; kot prvi tuji jezik naj se poleg angleščine ponudita vsaj še nemščina in francoščina, kot drugi pa smiselna paleta evropskih jezikov, pri čemer naj se upošteva tudi možnost učenja latinščine; na ravni učenja tretjega jezika in na fakultativni ravni naj bo nabor jezikov še večji. Učenci naj se navajajo na uporabo jezikovnih tehnologij, seveda v okvirih svojih kognitivnih zmožnosti in sporazumevalnih potreb.

Cilj: Optimizacija poučevanja in učenja tujih jezikov

Ukrepi:

Učitelji:

- usposabljanje učiteljev jezikov za poučevanje posameznih starostnih skupin, predvsem tistih, ki se doslej tujih jezikov niso učile;
- usposabljanje učiteljev slovenščine na področju tujih jezikov in učiteljev tujih jezikov na področju slovenščine.

Učeči se:

- izdelava ustreznih učnih gradiv (učbenikov in priročnikov) za različne stopnje poučevanja tujih jezikov;
- vključevanje vsebin v učbenike slovenščine, ki bodo navajale na razmišljanje o večjezičnosti kot pravilu, ne izjemi in o jezikovni raznolikosti kot vrednoti.

Zunaj institucij formalnega izobraževanja se kvalitetno učenje in raba tujih jezikov pri odraslih govorcih omogočata predvsem z naslednjimi ukrepi:

- spodbujanje tečajev tujih jezikov na delovnem mestu in drugje (vključno z izobraževalno TV);
- spodbujanje izobraževanja prevajalcev in tolmačev za potencialno deficitarne jezike;
- stalno/sprotno izobraževanje članov prevajalskih in lektorskih služb na jezikovnem in strokovnem področju.

Nosilec: MIZKŠ.

7. Govorci s posebnimi potrebami

Osebe s posebnimi potrebami morajo svoje sporazumevalne potrebe uresničevati po drugih poteh, gluhi znakovno, slepi z Brajevo pisavo ipd. Možnost takšnega alternativnega izražanja je nujna za preprečitev izolacije oseb s posebnimi potrebami ter jim hkrati omogoča bolj enakopravno uresničevanje temeljnih pravic in dejavnejše vključevanje v družbo. RS se je sicer z najrazličnejšimi dokumenti (Ustava RS, Deklaracija o pravicah invalidov, Standardna pravila za izenačevanje možnosti za invalide, Resolucija o znakovnem jeziku za gluhe ipd.) zavezala k dajanju enakih možnosti vsem, vendar razmere kažejo, da njihovo uresničevanje pogosto ostaja v domeni nevladnih organizacij in zainteresiranih prostovoljcev. Prioritetni cilj jezikovne politike v zvezi z govorci s posebnimi potrebami, pa naj gre za slepe/slabovidne, gluhe/naglušne, gluho-slepe ali osebe s specifičnimi motnjami, kot je disleksija, je omogočiti tem govorcem, da polno razvijejo svojo sporazumevalno zmožnost, ki bo omogočila takšne alternativne poti sporazumevanja. To vključuje tudi zagotavljanje temeljnih jezikovnih virov in tehnologij ter didaktičnih gradiv za govorce s posebnimi potrebami. V zvezi s tem je pomemben cilj jezikovne politike tudi priznati alternativnim potem sporazumevanja enakovreden položaj, kot ga ima slovenščina (v primeru gluhih npr. slovenščina ni prvi, ampak drugi jezik). To pomeni tudi nujno ozaveščanje (večinske) javnosti o specifični sporazumevalni potrebi omenjenih govorcev in o sprejemljivosti drugih (in drugačnih) poti komuniciranja. Zato je treba – upošteva načelo inkluzije – javnost pripravljati na stik in komunikacijo z govorci s posebnimi potrebami. Da bi bilo ta cilj mogoče uresničiti, so potrebni nekateri konkretni ukrepi.

1. cilj: Razvijanje sporazumevalne zmožnosti v slovenskem znakovnem jeziku

Ukrepi:

- izobraževanje v slovenskem znakovnem jeziku na vseh stopnjah šolanja;
- izdelava in sprejetje učnih načrtov za slovenski znakovni jezik kot prvi jezik;
- uveljavitev slovenskega znakovnega jezika kot izbirnega predmeta v šoli;
- usposabljanje tolmačev za slovenski znakovni jezik.

2. cilj: Omogočanje alternativnih poti sporazumevanja za slepe in slabovidne v javnem življenju

Ukrepi:

- oblikovanje obrazcev, listin ..., ki se izdajajo na upravnih enotah ipd. za slepe in slabovidne (možnost elektronske seznanitve z vsebino obrazcev);
- opremljanje javnih prostorov tudi z zvočnimi informacijami (za usmerjanje v prostoru) za slepe in slabovidne;
- posredovanje slovenskih aktualnih literarnih del (npr. nagrajenih ipd.) ter muzejskih in galerijskih (stalnih) razstav v zvočni obliki;
- avdiodeskripcija TV-oddaj in filmov;
- opremljanje produktov kulturne dediščine z oznakami za slepe in slabovidne.

3. cilj: **Popularizacija pridobivanja zmožnosti za alternativne poti sporazumevanja pri večinskih govornicah**

Ukrep:

- tečaji znakovnega jezika, Brajeve pisave ipd.

4. cilj: **Izpopolnjevanje jezikovne zmožnosti v slovenščini za govorce s posebnimi potrebami**

Ukrepa:

- razvoj metod in didaktičnih gradiv za osebe s posebnimi potrebami in govorce s specifičnimi motnjami (npr. z disleksijo ipd.);
- usposabljanje učiteljev/vzgojiteljev za delo z njimi.

5. cilj: **Vključevanje oseb s posebnimi potrebami v družbo**

Ukrep:

- usposabljanje učiteljev in vzgojiteljev za delo z osebami s posebnimi potrebami in specifičnimi motnjami (kot je npr. disleksija idr.), vključene v procese rednega izobraževanja.

Nosilci: MIZKŠ, MNZ, MDDSZ.

8. Jezikovna ureditev slovenskega visokega šolstva in znanosti

Slovensko visoko šolstvo v svojih temeljnih razvojnih dokumentih kot enega ključnih dejavnikov v naslednjem desetletju izpostavlja nadaljnjo internacionalizacijo, ki sloni na vpetosti v mednarodne okvire in na sodelovanju s kvalitetnimi partnerji z evropskih in neevropskih univerz.

V zvezi z rabo jezika v visokem šolstvu in znanosti so med prioriteta za naslednje petletno obdobje ukrepi, ki bodo zagotovili učinkovito jezikovno ureditev ter izboljšali položaj slovenščine na obeh področjih. Jezikovna problematika, ki jo odpirajo razprave in dokumenti v zvezi s kakovostjo in internacionalizacijo obeh področij, je povezana predvsem z dvema strateškoražvojnima zahtevama:

- z izmenjavo študentov in profesorjev ter pridobivanjem tujih študentov kot protiutežjo zmanjšanja generacij slovenskih študentov do leta 2020;
- z zagotavljanjem kakovosti raziskovalnega dela s postavljanjem zahtev po objavljanju in citiranju v bazah WoS.

Izhodišče ukrepov v resoluciji je domneva, da slovenske univerze in R Slovenija želijo ohraniti in nadalje razvijati slovenščino kot učni jezik visokošolskega izobraževanja in jezik znanosti, hkrati pa si želijo zagotoviti nemoteno mednarodno razsežnost svojega delovanja.

1. cilj: Ohranitev status slovenščine kot uradnega in učnega jezika visokega šolstva

Ukrepi zagotavljajo status slovenščine kot uradnega in učnega jezika v slovenskem visokem šolstvu in znanosti. Hkrati sistemsko urejajo poučevanje tudi v drugih jezikih, zavedajoč se pomembnosti pretoka študentov in učnega osebja ter izmenjave znanstvenih izsledkov in pretoka znanja.

Ukrepi:

MIZKŠ in univerze morajo v okviru nastajajočega zakona o visokem šolstvu, izvrševanja resolucije NPVŠ in strategij postaviti transparentne modele za smiselno vključevanje tujih študentov in univerzitetnih učiteljev:

- s kakovostnimi vzporednimi programi in izbirnimi moduli, posebej oblikovanimi za izmenjavne študente, katerih predmete bi lahko izbirali tudi domači študenti;
- z izdatnejšim sofinanciranjem učinkovitega učenja slovenščine tujih študentov;
- z izvajanjem kombiniranega poučevanja z izročki predavanj in konzultacijami v tujih jezikih ter s predavanji in frontalnim delom v slovenščini;
- s spodbujanjem študentske solidarnosti in tutorstva oziroma partnerskega odnosa med domačimi in gostujočimi študenti.

Zakonodaja mora določiti obvezni obseg izvajanja visokošolskih programov v slovenskem jeziku, in ne tega v celoti prepustiti univerzam. Hkrati mora upoštevati vso kompleksnost pojma internacionalizacija in znotraj nje jasno ločevati med krajšimi in daljšimi oblikami študijskega bivanja študentov in visokošolskih učiteljev. Za daljše oblike vključevanja v visokošolski proces (npr. za študente nad 1 leto, za zaposlene nad 3 leta) se ponudi možnost učenja slovenščine in se po izteku omenjenega obdobja zahtevata pridobitev spričevala o znanju slovenščine na ustrezni ravni ter obvezna raba slovenščine pri rednih visokošolskih programih. Država mora spodbujati izdelavo univerzitetnih učbenikov in prevodov kvalitetnih učbenikov iz tujih jezikov.

Ker se strateška usmeritev univerz in države glede povečanja izmenjav ujema, Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport nameni takim programom in dejavnostim dodaten denar, in sicer v okviru zajamčenega financiranja, saj gre za dodatne programe oz. module in dejavnosti.

Nosilec: MIZKŠ.

2. cilj: Razvijati sporazumevalno zmožnost v strokovnem jeziku

Številni dokumenti in zaveze slovenske države načrtujejo dejavno večjezičnost prebivalcev EU. Ob tem je treba na univerzitetni in visokošolski strokovni ravni vzpostaviti tudi učenje strokovne

slovenščine, kontrastivne terminologije ter kontrastivnega strokovnega in znanstvenega (akademskega) pisanja. Ob tem je treba poskrbeti tudi za ustrezno obvladovanje strokovnega sporazumevanja v drugih jezikih za visokošolske učitelje in študente.

Ukrepi:

- Na podlagi temeljite raziskave in analiz strokovno-znanstvenega pisanja na univerzitetni ravni, tujih zgledov ter specifičnosti programov je treba izdelati učni načrt za obvezni uvodni predmet v 1. letniku prvostopenjskih programov, ki bo vključeval omenjene vsebine, in sicer v modulih, ki jih bodo različni tipi programov delno ali v celoti vključili kot obvezno sestavino dodiplomskega študija. Razpiše se projekt, katerega rezultat je nabor modulov in gradiv za učni načrt predmeta.
- Izdelata se načrt usposabljanja učiteljev za strokovno in pedagoško sporazumevanje v slovenščini in drugih jezikih ter načrt preverjanja jezikovnega znanja v drugih jezikih za tiste učitelje, ki izvajajo izbirne module in programe v drugih jezikih.
- Za potrebe dela na ravni EU se oblikuje poseben magistrski študijski program za pridobitev strokovnega naziva pravnik lingvist.

Nosilec: MIZKŠ.

3. cilj: Izboljšati položaj slovenščine kot jezika znanosti

Merila za volitve v nazive visokošolskih učiteljev ter predpisi za akreditacijo visokošolskih programov in institucij (NAKVIS) so rezultat zavedanja predvsem mednarodne razsežnosti slovenske znanosti. Enako ravna pri dodeljevanju sredstev tudi ARRS, ko vrednoti odličnost slovenskih znanstvenikov za dodeljevanje projektnih sredstev.

Gledano razvojno, je seveda poudarjanje potrebe po objavljanju v tujih revijah in tujem jeziku razumljivo, saj so merila in z njimi univerzitetna habilitacijska politika hotela preseči omejenost slovenskega znanstvenoraziskovalnega dela na domači prostor in ga kakovostno sopostaviti tujemu ter tako povečati odličnost raziskovalnega dela zaposlenih. V časih, ko so bile tuje objave prej izjema kot pravilo, so se univerze smiselno odzvale s poudarjanjem nujnega objavljanja v tujem jeziku.

Taka politika pa je povzročila zapostavljanje in ponekod popolno ukinitve znanstvenih objav v slovenščini kot nujnega pogoja za napredovanje v znanstvene nazive, za mentorstva doktorskih študentov ter za vodenje raziskovalnih projektov in programov. To je škodljivo vsaj z dveh vidikov: razvijanja slovenskih terminologij ter slovenščine kot jezika visokošolskega in univerzitetnega izobraževanja ter ukinjanja kakovostnih slovenskih revij. Sedanja politika napredovanj tako povzroča, da v strokah postaja slovenščina že skoraj obrobni jezik. Smiselno znanstveno in strokovno objavljanje v slovenščini je nujno, če želimo, da znanstvena sfera o svojih spoznanjih učinkovito seznanja slovensko javnost, na ta način v njenem jeziku sooblikuje družbo znanja in javnosti tako vrača vložena javna sredstva.

Med merili za pridobitev najnižje stopnje univerzitetnega učitelja in učiteljice na primer ni merila "obvladovanje slovenščine kot jezika stroke", med merili za raziskovalno odličnost pa so objave v tujih jezikih edino merilo znanstvene uspešnosti in veljajo nesorazmerno več kot tiste v slovenščini, tudi tam, kjer obstajajo kakovostne slovenske znanstvene revije.

Če je v preteklosti bilo nujno spodbujati pisanje v tujem jeziku, je danes situacija obrnjena: zaradi razvoja slovenščine v znanosti se mora spodbujati kakovostno objavljanje v slovenskem jeziku. Prav zato bi morale univerze, ARRS in NAKVIS uravnovežiti razmerje med mednarodno in domačo »odmevnostjo« ter spodbujati znanstveno objavljanje v slovenščini.

Ukrepi:

- Univerze morajo prek habilitacijske politike vzpostaviti spodbude za smotrno objavljanje znanstvenih in strokovnih besedil v slovenščini. Poleg objavljanja v tujem jeziku morajo NAKVIS, ARRS in Univerze kot pogoje za izvolitve in pogoje za financiranje programskih skupin vpeljati tudi obvezno objavljanje učbenikov, terminoloških gradiv in preglednih strokovnih člankov ter monografij v slovenščini. Ti so tudi vir za nastajanje terminoloških in jezikovnih baz ter drugih jezikovnih virov, ki so resolucijsko obdelani v naslednjem poglavju.

Nosilca: ARRS, MIZKŠ (v sodelovanju z univerzami).

II Jezikovna opremljenost

1. Uvod
2. Jezikovni opis
3. Standardizacija
4. Večjezičnost
5. Jezikovne tehnologije
6. Digitalizacija
7. Govorci s posebnimi potrebami

1. Uvod

Opremljenost slovenščine in slovenske jezikovne skupnosti z jezikovnimi viri, priročniki, orodji in (svetovalnimi) storitvami je obravnavana kot eden ključnih dejavnikov, od katerega je odvisno uresničevanje večjega števila ciljev jezikovne politike. Analize dosedanjega jezikovnega načrtovanja so pokazale, da je ena od osrednjih težav opremljenosti jezika pomanjkanje sinteze potreb jezikovne skupnosti govorcev slovenščine in s tem povezano nadzorovano načrtovanje jezikovne infrastrukture s strani državnih organov, ki te dejavnosti financirajo. Cilj, ki je skupen vsem podpoglavjem v tem delu resolucije, je sprejetje temeljnih usmeritev glede razvoja sodobnih jezikovnih virov, priročnikov, orodij in storitev v obliki posebnega programa za jezikovno opremljenost, in sicer v roku enega leta od sprejetja resolucije, za kar je zadolženo MIZKŠ, ožje Sektor za slovenski jezik.

Obravnavava jezikovne infrastrukture, ki zagotavlja ustrezen sodoben opis slovenskega jezika, je omejena predvsem na vire, orodja in storitve, ki so pomembni s stališča jezikovne opremljenosti domačih in tujih govorcev slovenščine za uspešno sporazumevanje v slovenščini, učenje in poučevanje jezika, zagotavljanje ustavnih pravic do uporabe jezika ter zagotavljanje pravic oseb s posebnimi potrebami. Od časa sprejema pretekle resolucije o nacionalnem programu jezikovne politike je prepoznavna sprememba na področju jezikovne infrastrukture predvsem pospešena digitalizacija in razvoj informacijskih in komunikacijskih tehnologij. Ta dva procesa postavljata okvir za nadaljnji razvoj infrastrukture, ki bo glede na svetovne in evropske trende ter hitrost sprememb predvsem digitalna, spletna in mobilna. Evropska unija pri svoji jezikovni politiki kot širšem okviru nacionalne resolucije sledi svetovnim trendom in vlaga v razvoj digitalnih virov za uradne jezike EU in druge evropske jezike, čemur mora slediti tudi Slovenija in se priključiti iniciativam, ki bodo omogočile, da viri, orodja in storitve za slovenščino ostanejo v okvirih, ki jih EU želi zagotoviti za vse svoje uradne jezike.

2. Jezikovni opis

Tradicionalno sta opis določenega jezika zagotavljala predvsem dva (knjižna) priročnika: slovnica in slovar kot generična zastopnika opisa slovničnega sistema jezika in opisa besedišča. Oba priročnika sta imela več pojavnih oblik, ki so bile bodisi namenjene različnim ciljnim uporabnikom ali pa so obravnavale različne dele slovničnega sistema oz. besedišča. V digitalni dobi so se obema kot temeljni vir pridružili besedilni korpusi, ki predstavljajo tako gradivno osnovo za izdelavo drugih priročnikov (in jezikovnotehnoloških aplikacij) kot tudi neposredni jezikovni vir, namenjen preverjanju jezikovne rabe s strani vseh govorcev jezika. Digitalno in spletno okolje je spremenilo priročnike tudi z vsebinskega stališča na način, da so podatki o enem ali drugem vidiku jezika v novem okolju

organizirani drugače kot v knjižnem, saj lahko en sam vir vsebuje podatke, ki so bili prej razpršeni po več knjižnih publikacijah, ali pa so različne vrste podatkov v samostojnih priročniških bazah povezane med sabo na način, ki uporabnikom omogoča hkraten dostop do vseh podatkov. Klasični knjižni jezikovni priročniki s prehodom v digitalno okolje spreminjajo svojo naravo in izkoriščajo možnosti, ki jih ponuja hiter dostop do velike količine primerno organiziranih jezikovnih podatkov v računalniških podatkovnih bazah.

Osnovo za opis jezika predstavljajo zbrani empirični podatki o jezikovni rabi, ki zajemajo različne pojavne oblike jezika. Prihodnji program za jezikovno opremljenost mora upoštevati stalen in kontroliran razvoj temeljnih korpusov, ki zagotavljajo možnost kontinuirane analize slovenskega jezika za potrebe jezikovnega opisa. Med njimi so referenčni korpus slovenščine, širitev in nadgradnja govornega korpusa, korpus besedil s spleta, multimodalni korpusi (besedilo + slika + zvok), korpusi pisne produkcije učencev in dijakov in drugi korpusi, ki jih bo predvidel prihodnji program.

Edini splošni slovarski opis slovenščine je omejen na *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, ki mu oznaka sodobnosti ne ustreza več. Program za jezikovno opremljenost mora predvideti tak slovarski opis sodobne slovenščine, ki bo prilagojen uporabi v spletnem in drugih digitalnih okoljih, pri njem pa bodo bodisi v eni ali v različnih slovarskih bazah na voljo različni podatki o slovenščini, od pomenskih, vezljivostnih, kolokacijskih, frazeoloških, idiomatskih, etimoloških in drugih. Program mora upoštevati tudi potrebo po različnih opisih sodobne slovenščine, ki so prilagojeni govorcem slovenščine z različnimi možnostmi na različnih stopnjah izobraževanja (šolski slovar) ali govorcem z različnimi jezikovnimi potrebami (slovar za tuje govorce ipd.). Z jezikovnim opisom je povezan tudi razvoj računalniških baz, ki izhajajo iz analiz besedišča, kot so seznam osnovnih oblik v slovenščini (frekvenčni slovar), leksikon besednih oblik, z vidika zapisa verificirane sezname besed v slovenščini, ki so osnova za izdelavo črkovalnikov, in druge baze, ki jih bo predvidel prihodnji program.

Dosedanji slovnični opisi slovenščine so omejeni na knjižne izdaje znanstvenih slovnice in učbenikov v različnih oblikah in so skoraj v celoti dostopni le v tiskani, komercialni obliki. Bodoči program za jezikovno opremljenost mora poleg podpiranja obstoječih slovničnih opisov predvideti tudi izdelavo prosto dostopnih spletnih aplikacij, ki vsebujejo podatke slovnične narave in so prilagojene govorcem slovenščine z različnimi možnostmi na različnih stopnjah izobraževanja (šolska slovnica) ali govorcem z različnimi jezikovnimi potrebami (slovnica za tuje ipd.).

Cilj: Opis sodobne slovenščine, prilagojen govorcem z različnimi možnostmi na različnih stopnjah izobraževanja in z različnimi jezikovnimi potrebami

Ukrepi:

- Sprejetje temeljnih usmeritev glede razvoja sodobnih jezikovnih priročnikov (5–10 let) na nacionalni ravni, ki akterjem na tem področju zagotavlja enakopravno sodelovanje pri vnaprej določenem mednarodno primerljivem razvoju. Program predpostavlja, da se s strani financerjev programa ustanovi nadzorno telo, ki skrbi za izdelavo programa, njegovo izvajanje ter za koordinacijo različnih virov financiranja. Program razvoja sodobnih jezikovnih priročnikov za slovenščino se sprejme najkasneje v roku enega leta od sprejema resolucije in nato dosledno izvaja po sprejeti dinamiki.
- Oblikovanje prosto dostopnega spletnega portala z vsemi obstoječimi jezikoslovnimi podatki o sodobni slovenščini, namenjen splošnim uporabnikom in strokovni javnosti.

Nosilca: ARRS, MIZKŠ.

3. Standardizacija

Ugotavljanje aktualne jezikovne norme se začne z ugotavljanjem dejanske rabe in njenim vrednotenjem glede na opisano normo – tu se standardizacijska dejavnost tesno povezuje s sistemskim opisom jezika in prva težava obstoječih standardizacijskih pripomočkov je pomanjkanje aktualnih jezikovnih opisov. Za kontinuirano sledenje neskladjem med aktualnim standardom in rabo je treba v bodočem programu jezikovne opremljenosti predvideti možnosti načrtovane izrabe jezikovnotehnoloških orodij in virov za te potrebe. Izgradnja tovrstne jezikovnotehnološke infrastrukture omogoča pridobitev deloma samodejne in (kar je še pomembneje) objektivne podatkovne zbirke, ki jo z ustrezno jezikovno interpretacijo lahko uporabljamo v vseh fazah standardizacijskega procesa.

Koncipiranje normativnih jezikovnih priročnikov, ki so namenjeni najširšemu krogu jezikovnih uporabnikov in s katerimi bo mogoče najbolj učinkovito zadostiti zahtevam po hitri in nedvoumni informaciji glede jezikovnih zadreg, je mogoče le s predhodnimi raziskavami, v katerih bo odgovorjeno na vprašanja, kako naj bo priročnik za aktivno rabo jezika zasnovan in katera vprašanja govorcev naj rešuje. Standardizacijska dejavnost mora pri iskanju načinov za zapis ugotovljene norme v priročniku upoštevati vse novejši rezultate, s katerimi bi se uporabnikovim pričakovanjem približala v taki meri, da bi dosegla stanje, ki ga obvladujemo s t. i. konceptom minimalne intervencije.

Iz konteksta ideje o spletni jezikovni svetovalnici, ki je bila osnovana že v resoluciji o jezikovni politiki iz obdobja 2007–2011, je mogoče razbrati, da je med pomembnejšimi cilji jezikovne politike tudi dvig jezikovne samozavesti in ugleda slovenščine med njenimi govorcji, kar je mogoče doseči z neformalnim utrjevanjem védenja o jezikovnem standardu. V obdobju izvajanja resolucije je bilo narejenih nekaj raziskav uspešnosti jezikovnih svetovalnic, iz katerih je razvidno, da so se potrebe po obstoju takega svetovalnega telesa, ki bi hitro in učinkovito razblinjalo dvome jezikovnih uporabnikov glede jezikovnih in z jezikom povezanih vprašanj, postale še bolj pereče. Vse to kaže na nujnost vzpostavitve svetovalnega telesa, ki bi delovalo prek organiziranega spletnega portala, s katerim bo mogoče doseči najširši krog laičnih in strokovnih jezikovnih uporabnikov.

Danes večina jezikovnih uporabnikov pri pisanju uporablja računalnik in pri tem uporablja urejevalnike besedil, v katere so ponudniki tovrstnih storitev (npr. Microsoft) vključili črkovalnike, namenjene odkrivanju in odpravljanju tipkarskih in pravopisnih napak v besedilih. Podobno orodje na črkovalne napake opozarja tudi pri brskanju po spletu (npr. Googlov iskalnik s sintagmo »ste morda mislili ...« uporabniku sugerira pogostejšo obliko zapisa). V nedavni raziskavi, ki je bila izvedena v širši populaciji jezikovnih uporabnikov, se je izkazalo, da je le malo tistih, ki priporočilo črkovalnika preveri še v kakem od jezikovnih priročnikov, več pa je tistih, ki orodju zaupajo. Iz odgovorov pa je mogoče sklepati, da bi bil odstotek slednjih še večji, če bi bili prepričani o strokovni podprtosti tega orodja. Rezultati nas prepričujejo, da se z digitalno dobo odpira vprašanje prevlade orodij, ki nastajajo izven dosega in vpliva slovenističnega jezikoslovja ali slovenske jezikovne politike. Posredno poseganje teh orodij na jezikovno rabo se skokovito povečuje in zato odpira vprašanje prikaza jezikovnih podatkov v uporabniku prijaznih aplikacijah, integriranih v urejevalnike besedil in spletne iskalnike. Ena od nalog jezikovne politike v prihodnjem obdobju je zato tudi oblikovanje strategij, s katerimi bo mogoče z dostopom do ustreznih virov in orodij vplivati na ponudnike teh storitev.

Cilj: Izvajanje dejavnosti, s katerimi bodo govorcem slovenščine in tujim govorcem, ki se želijo naučiti slovenščine, zagotovljeni vsi pogoji, da se seznanijo z jezikovnim standardom in se v skladu z njim sporazumevajo

Ukrepi:

- Sprejetje temeljnih usmeritev glede razvoja sodobnih standardizacijskih priročnikov in servisov, predvsem v luči novih medijev in spremenjenih navad uporabnikov standardizacijskih pripomočkov. Program razvoja sodobnih jezikovnih priročnikov za slovenščino se sprejme najkasneje v roku enega leta od sprejema resolucije in nato dosledno izvaja po sprejeti dinamiki.
- Vzpostavitev svetovalnega telesa, ki deluje prek organiziranega spletnega portala.
- Posodobitev kodifikacije v skladu s posodobljenim jezikovnim opisom.

Nosilci: ARRS, MIZKŠ.

4. Večjezičnost

Pri načrtovanju večjezičnih virov za prihodnje obdobje ne moremo več govoriti o dvojezičnih ali terminoloških slovarjih, temveč o slovarskih bazah ali večjezičnih bazah znanja, ki jih izkoriščamo bodisi neposredno za preverjanje informacij v ustrezni spletni ali drugi aplikaciji (ali izvedeni tiskani obliki) bodisi za uporabo v orodjih, ki na druge načine pomagajo pri učenju tujih jezikov, prevajanju ali tolmačenju, kot so sistemi za strojno prevajanje, sistemi za računalniško podprto prevajanje, sistemi za podporo tolmačenju itd. Opisane vire je mogoče izkoristiti, če je vzpostavljena ustreza (spletna) infrastruktura. Predpogoj za nastanek jezikovnih priročnikov ali zagotavljanje tehnoloških rešitev, ki rešujejo kontrastivne težave med dvema ali več jeziki, pa je obstoj sodobnih virov in orodij za slovenščino ter opis jezika z enojezičnega stališča.

Pri dosedanjem jezikovnem načrtovanju je veljalo, da so enojezični priročniški viri in orodja za slovenščino domena javnega financiranja, dvo- in večjezični viri in orodja pa so bili prepuščeni bodisi naključnemu entuziazmu posameznikov bodisi komercialni sferi. Z vstopom v digitalno paradigmo ta koncept ne zadostuje, kajti ena od posledic razvoja IKT je ta, da so tradicionalni dvo- ali večjezični priročniki s prestopom v spletno oz. digitalno okolje postali komercialno bistveno manj zanimivi ali celo nezanimivi, kar kažejo trendi po Evropi in v svetu, ne le v Sloveniji. Po drugi strani je v digitalnem okolju mnogo lažje izkoriščati podatke iz ene baze podatkov za sestavljanje drugih baz s sorodno vsebino, kar velja tudi za dvo- ali večjezične baze, terminološke baze podatkov itd. Z vzpostavitvijo ustrezne infrastrukture je mogoče izdelati večjezične vire tudi za jezike ali specializirana tematska področja, ki do sedaj še niso bili obdelana, česar brez ustrezne infrastrukture zaradi manjšega števila ciljnih uporabnikov ne bi bilo realno pričakovati.

Strokovna terminologija je ključna za delovanje Slovenije na številnih ravneh. Zato je treba prizadevanja v okviru državne jezikovne politike usmeriti na opremljanje jezika in jezikovno usposabljanje strokovnjakov na vseh terminoloških področjih. Jeziki z večjim številom govorcev so v prednosti že zato, ker jih na večjem trgu močnejše podpira jezikovna industrija (dostopnejše in številnejše sodobne slovarske baze, terminološke zbirke, jezikovni korpusi, sistemi za strojno prevajanje itd.), zato je pri jezikih z manjšim številom govorcev še toliko pomembnejša vloga države. Bodoči program za jezikovno opremljenost mora upoštevati to dimenzijo z vzpostavitvijo terminološkega portala s spletnim forumom za hitro izmenjavo mnenj o terminoloških rešitvah.

Cilj: Vzpostavitev infrastrukture ter izdelava prosto dostopnih večjezičnih in terminoloških virov in orodij za podporo terminološkemu delu ter učenju in poučevanju tujih jezikov

Ukrepi:

- Sprejetje temeljnih usmeritev glede razvoja sodobnih dvo- ali večjezičnih jezikovnih priročnikov (5–10 let) na nacionalni ravni, ki akterjem na tem področju zagotavlja enakopravno soudeležbo pri vnaprej določenem mednarodno primerljivem razvoju. Program predpostavlja, da se s strani financerjev programa ustanovi nadzorno telo, ki skrbi za izdelavo programa, njegovo izvajanje ter za koordinacijo različnih virov financiranja. Program razvoja sodobnih jezikovnih priročnikov za slovenščino se sprejme najkasneje v roku enega leta od sprejema resolucije in nato dosledno izvaja po sprejeti dinamiki.
- Vzpostavitev splošnega večjezičnega portala, kjer je na voljo prosto dostopna večjezična vsebina, zbrana s pomočjo digitalizacije ali z drugimi sredstvi iz obstoječih dvo- ali večjezičnih virov (portal naj omogoča tudi izkoriščanje moči množice (t. i. crowd-sourcing) pri nadgrajevanju vsebin in mora delovati kot večjezični agregator podatkov kontrastivne narave iz drugih delov spleta).
- Vzpostavitev terminološkega portala, ki vsebuje tako terminološke podatke kot tudi učinkovit svetovalni servis in izkorišča možnosti hitre izmenjave mnenj, ki jih omogoča splet; v okviru portala mora biti predvidena tudi vzpostavitev nacionalnega mehanizma za potrjevanje terminologije EU.
- Dodelitev prioritete statusa pri razpisu projektov tistim, ki vsebujejo sestavljanje večjezičnih (vzporednih, primerljivih itd.) in terminoloških korpusov ter večjezičnih in terminoloških baz podatkov.

Nosilca: ARRS, MIZKŠ.

5. Jezikovne tehnologije

Razvoj informacijskih in komunikacijskih tehnologij v zadnjih 10 letih ustvarja »digitalno vrzel«, zaradi katere bodo jeziki, ki bodo pri tem razvoju zaostajali, postali manj privlačni in konkurenčni v globalno povezanem svetu. Digitalna vrzel ločuje jezike, ki so dovolj prisotni na svetovnem spletu, za katere obstajajo sodobni digitalni viri in so jezikovnotehnološko razviti, od tistih, pri katerih se zaostanek s skokovitim razvojem IKT tehnologij povečuje. Za večino uradnih jezikov Evropske unije so bili v zadnjih desetih letih izdelani načrti razvoja digitalnih virov in jezikovnotehnoloških aplikacij, s čimer posamezne države oz. jezikovne skupnosti na sistematičen in programiran način skrbijo za prehod svojih jezikov v digitalno okolje. Programi imajo tipično naslednje cilje:

- identifikacija akterjev na področju jezikovnega opisa, jezikovnih tehnologij in virov;
- sistematična analiza jezikovne rabe in z njo povezanih potreb jezikovne skupnosti;
- izdelava seznama obstoječih in manjkajočih računalniških jezikovnih izdelkov in storitev za raziskovalne skupnosti in splošno publiko;
- vzpostavitev organiziranega skladiščenja, vzdrževanja in distribucije obstoječih virov in orodij;
- vzpostavitev dolgoročnega programa razvoja digitalnih jezikovnih virov in orodij;
- vzpostavitev sodelovanja z evropskimi iniciativami za izmenjavo digitalnih virov in orodij.

Medsebojno primerljivost takih programov med drugim zagotavlja upoštevanje evropskih iniciativ, kot so raziskovalne infrastrukture CLARIN in DARIAH, infrastrukturni projekti, npr. META-NET, itd. Nacionalni programi za jezikovnotehnološko infrastrukturo predpostavljajo, da se s strani financerjev programa ustanovi nadzorno telo, ki skrbi za izdelavo programa, njegovo izvajanje ter za koordinacijo

različnih virov financiranja. Med upoštevanimi jezikovnimi viri in orodji so pri evalvaciji jezikovnotehnološke razvitosti posameznega jezika kot pri drugih sorodnih projektih navadno upoštevani naslednji kazalci:

Jezikovne tehnologije (orodja, tehnologije, aplikacije):

- črkovalniki in moduli za preverjanje slovnične ustreznosti;
- strojno prevajanje, strojno podprto prevajanje v različne jezike;
- sinteza in prepoznavanje govora (govorni informacijski sistemi, pripomočki za učenje govorne slovenščine, prenosni in vgradni uporabniški vmesniki, sistemi za govorno upravljanje tehniških sistemov);
- tokenizacija, oblikoskladenjsko označevanje, oblikoslovnja in besedotvorna analiza in sinteza;
- skladenjsko razčlenjevanje (površinska ali globinska skladenjska analiza stavkov, vezljivost);
- stavčna semantika (avtomatsko razločevanje pomenov, pomenske vloge);
- semantika besedila (avtomatsko razreševanje besedilnih koreferenc, analiza sobesedila, luščenje pragmatičnih informacij, sklepanje iz sobesedila);
- procesiranje diskurza (analiza formalne strukture besedila, analiza retorične strukture besedila, argumentacijska analiza, analiza besedilnih vzorcev, prepoznavanje besedilnih žanrov itd.);
- luščenje informacij (avtomatsko indeksiranje besedil, multimedijsko luščenje informacij, večjezično luščenje informacij);
- informacijsko poizvedovanje (prepoznavanje imenskih entitet, dogodkovno/relacijsko poizvedovanje, avtomatsko prepoznavanje mnenj/odnosa, besedilna analitika in besedilno rudarjenje);
- avtomatska sinteza (tvorba) besedila v naravnem jeziku, sistemi dialoga.

Jezikovni viri (jezikovni podatki, baze znanja):

- referenčni korpusi, specializirani korpusi;
- skladenjsko označeni korpusi (odvisnostne drevesnice);
- semantično in diskurzno označeni korpusi;
- vzporedni korpusi, pomnilniki prevodov, večjezični primerljivi korpusi;
- govorni korpusi (posnetki govornega jezika, jezikoslovno označeni govorni korpusi, dialoški korpusi);
- multimedijske in multimodalne baze (besedilo, združeno z video/avdio podatki);
- semantični leksikoni, slovarji sinonimov, ontologije;
- jezikovni modeli (statistični modeli za izračun verjetnosti analiz na različnih jezikoslovnih ravneh) in (formalne) slovnice;
- leksikoni besednih oblik in večbesednih enot, terminološke baze.

Predvideni jezikovnotehnološki viri in orodja so v določenih delih povezljivi s klasičnimi in novimi jezikovnimi priročniki, namenjenimi tako splošni kot strokovni publiki. Povezljivost jezikovnotehnoloških in drugih priročniških potreb je smiselno izkoristiti in predvideti skupne elemente tako pri izdelavi programa jezikovnotehnoloških virov in orodij za slovenščino kot pri načrtovanju novih priročniških virov za slovenščino.

Ena od temeljnih zadreg pri dosedanjem razvoju proračunsko financiranih orodij in virov je ta, da jih po koncu projektov oz. obdobja financiranja večinoma ni več mogoče najti, vzpostaviti ali uporabiti. Analogna težava je nejasen status avtorskih pravic oz. dostopnosti pri virih in aplikacijah, ki že obstajajo. Način za premostitev teh težav je ustanovitev institucije ali konzorcija institucij, ki poskrbi, da so vsi viri, financirani s pomočjo javnih sredstev, trajno in čim bolj prosto dostopni za vse uporabnike. Pri jezikih z manjšim številom govorcev, kot je slovenščina, je pomembno tudi, da so viri dostopni tudi za morebitno komercialno uporabo, kjer je to dopustno in mogoče, ker je to eden od učinkovitih načinov spodbujanja rabe jezika v digitalnem okolju.

Cilj: Spodbujanje razvoja jezikovnih tehnologij za slovenski jezik, ki vključuje vzpostavitev potrebne infrastrukture ter izdelavo prosto dostopnih virov in orodij

Ukrepi:

- Sprejetje dolgoročnega programa (5–10 let) razvoja sodobnih jezikovnih virov in tehnologij na nacionalni ravni, ki akterjem na tem področju zagotavlja enakopravno soudeležbo pri vnaprej določenem mednarodno primerljivem razvoju virov in orodij. Program predpostavlja, da se s strani financerjev programa ustanovi nadzorno telo, ki skrbi za izdelavo programa, njegovo izvajanje ter za koordinacijo različnih virov financiranja. Program razvoja sodobnih jezikovnih virov in tehnologij za slovenščino se sprejme najkasneje v roku enega leta od sprejema resolucije in nato dosledno izvaja po sprejeti dinamiki.
- Vzpostavitev osrednje institucije ali konzorcija institucij, ki ima za nalogo povezovanje, zbiranje, razvoj in distribucijo digitalnih virov in jezikovnotehnoloških aplikacij. Institucija ali konzorcij institucij mora biti vzpostavljen v roku enega leta od sprejema resolucije, pri čemer je treba zagotoviti financiranje za njegovo dolgoročno delovanje.

Nosilca: ARRS, MIZKŠ.

6. Digitalizacija

Prehod v digitalno okolje predpostavlja, da sčasoma vsa besedilna ali druga gradiva (avdio, video itd.), ki predstavljajo kulturno in znanstveno dediščino, postanejo (prosto) dostopna v digitalni obliki. Prosta dostopnost takšnih jezikovnih virov spodbuja njihovo uporabo na digitalnih medijih, vključno z medsebojno povezljivostjo, in nudi empirično osnovo za razvoj jezikovnih tehnologij slovenskega jezika. Prost dostop omogočijo licence, kot so Creative Commons, kjer se avtorji odpovedo (delu) avtorskih pravic nad digitalnim izvirnikom, s čimer se omogoči ne samo pregledovanje, temveč tudi prenos in nadaljnje razširjanje jezikovnih virov. Odprtost je tudi tehnološko pogojena in jezikovni viri naj bi bili zapisani z ustreznimi mednarodnimi standardi in priporočili, kot so XML in standardi ISO, predvsem tistimi, izdelanimi v Tehničnem odboru TC 37 »Terminologija in drugi jezikovni viri«, pa tudi drugimi relevantnimi priporočili, kot npr. Konzorcija za zapis besedil (Text Encoding Initiative, TEI).

V Sloveniji obstaja že vrsta digitalnih knjižnic, ki omogočajo digitalni dostop do polnega besedila. Osrednja zbirka je dLib, digitalna knjižnica Slovenije, ki pa za večino starejšega slovenskega slovstva ponuja skenograme oz. iz njih avtomatsko zajeto polna besedila, ki imajo zaradi starih izvirnikov precej napačno optično prepoznanih delov. Korekcije so zamuden, vendar potreben del izdelave kvalitetnih čistopisov, ki jih je nato možno jezikovnotehnološko digitalno umestiti. Izdelovanje čistopisov starejše jezikovne produkcije je potrebno spodbujati tudi s pomočjo izkoriščanja moči

množice pri vnašanju in popravljanju jezikovnih virov – primer dobre prakse predstavlja Slovenska leposlovna klasika na Wikiviru.

Digitalizacija obstoječih jezikovnih priročnikov in drugih jezikovnih virov, ki jih tradicionalno dojemamo v knjižni obliki, in zagotavljanje njihovega prostega dostopa na spletu ostaja eno od prioritetenih področij resolucije. V času veljavnosti resolucije 2007–2011 je bil zagotovljen prost dostop do Slovarja slovenskega knjižnega jezika in Slovenskega pravopisa (2001), vendar zgolj prek spletnega vmesnika, torej za spletno pregledovanje teh virov, medtem ko dostop do celotne podatkovne baze ni bil omogočen. Ti pomembni jezikovni viri tako ostajajo neuporabni za namene vgradnje v sekundarne aplikacije kot tudi za razvoj jezikovnih tehnologij za slovenski jezik. Zaostaja tudi dostopnost že izdelanih terminoloških slovarjev in nekaterih drugih javno financiranih slovarskih zbirk: etimološki slovar, onomastične zbirke (slovenska krajevna imena, zbirke podomačenih tujih zemljepisnih imen, statistični podatki o imenih in priimkih itd.).

Znanstvena produkcija v slovenskem jeziku je dragocen vir slovenskega (strokovnega) izrazja, do sedaj pa možnosti za zajem, procesiranje in distribucijo takih besedil niso bile polno izkoriščene. Z omogočanjem dostopa do teh del, kot so npr. objave v znanstvenih in strokovnih zbornikih in revijah, je mogoče ta besedila jezikovnotehnološko obdelati in dati na voljo posameznim znanstvenim skupnostim za namene upravljanja s terminologijami v okviru splošnega terminološkega portala.

Cilj: Spodbujanje digitalizacije in omogočanje prostega dostopa za vse obstoječe jezikovne vire, ki predstavljajo kulturno dediščino in znanstveno produkcijo, vezano na slovenski jezik

Ukrepa:

- V mehanizmu izbire projektov, katerih namen je produkcija jezikovnih virov in ki so financirani z javnimi sredstvi, se vgradi zahteva, ki zagotavlja, da so izdelani viri dostopni v največji možni meri tako s stališča avtorskih pravic kot standardov zapisa.
- Dodelitev infrastrukturnih raziskovalnih sredstev za tiste programe, ki vsebujejo digitalizacijo pisne kulturne dediščine (ta ne zajema le izdelavo skenogramov, temveč tudi čistopise, za pomembne dokumente pa tudi tekstnokritične izdaje) in digitalizacijo jezikovnih priročnikov za slovenščino, in tistim, ki zagotavljajo dostop do celotnih besedil znanstvene produkcije v slovenskem jeziku.

Nosilca: ARRS, MIZKŠ.

7. Govorci s posebnimi potrebami

Na področju jezikovne opremljenosti za osebe s posebnimi potrebami so kot specifična področja, ki presegajo splošno opremljenost jezika z jezikovnimi viri in orodji, izpostavljeni predvsem slovenski znakovni jezik, pripomočki za slepe in slabovidne ter pripomočki za osebe z govorno-jezikovnimi težavami. Razvijanje slovenskega znakovnega jezika izhaja iz določil Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika in resolucija spodbuja vse dejavnosti, ki so del rednega izvajanja določil zakona. Izven teh se osredotoča na nove možnosti, ki jih prinašajo sodobne tehnologije ter spodbuja razvoj infrastrukture, ki omogoča, da gluhe osebe lahko uveljavljajo pravico uporabljati znakovni jezik v vseh postopkih pred državnimi organi, izvajalci javnih pooblastil oz. izvajalci javne službe, prav tako pa tudi v vseh drugih življenjskih situacijah, v katerih bi jim gluhoti pomenila oviro pri zadovoljevanju njihovih potreb. Med deli infrastrukture, ki so namenjeni zadovoljevanju teh potreb, so predvsem razvoj multimedijskega slovarja znakovnega jezika ter vse tehnološke aplikacije, ki vključujejo

znakovni jezik (npr. servisi za tolmačenje znakovnega jezika s pomočjo video povezave, sistemi za samodejno razpoznavo znakovnega jezika in podobni).

Infrastruktura, namenjena slepim in slabovidnim osebam, vključuje velik del tehnoloških rešitev in aplikacij, ki so namenjene vsem govorcem. Med njimi so izpostavljeni predvsem vsi sistemi za avtomatsko razpoznavo in sintezo govora ter jezikovni viri, potrebni za izgradnjo teh sistemov. Poleg osnovnih sistemov resolucija spodbuja razvoj jezikovno specifičnih tehnologij, vključenih v dodatke, namenjene slepim in slabovidnim, kot npr. v naprave za branje elektronskih datotek ali predvajanje digitalno posnetih zvočnih knjig, čitalce zaslonov na računalnikih ali mobilnih napravah, (ročni) čitalniki z izgovorom besedila itd. Eno od pomembnih področij je tudi lokalizacija programske opreme, ki je namenjena slepim in slabovidnim, ter tehnološka podpora jezikovno specifičnim potrebam za delo z Brajevo pisavo.

Cilj: Opremljenost oseb s posebnimi potrebami s specifičnimi jezikovnimi in jezikovnotehnološkimi pripomočki in orodji

Ukrepi:

- Vključitev specifičnih virov in orodij za osebe s posebnimi potrebami v nacionalni program razvoja jezikovnih virov in tehnologij.
- Opis sodobne norme in spodbujanje znanstvenoraziskovalnega dela na področju slovenskega znakovnega jezika.
- Izdelava orodij za komunikacijo z gluho-slepimi, ki omogočajo izboljšanje njihove sporazumevalne zmožnosti.

Nosilca: ARRS, MIZKŠ.

III Formalnopravni vidiki programa slovenske jezikovne politike

Nadaljnje formalnopravno uokvirjanje slovenske jezikovne politike je potrebno, pri tem pa je treba upoštevati naslednje smernice:

Razen v temeljnem pravnem aktu, v ustavi RS, kjer je na splošno določen status slovenščine in drugih jezikov v RS, morajo biti formalnopravna določila v zvezi s statusom, obvezno rabo in obveznim znanjem slovenščine in drugih jezikov jasna, zavezujoča, splošno sprejemljiva v javnosti, medsebojno usklajena in realno uresničljiva, izvedljiva z natančno predvidenimi jezikovnonačrtovalnimi koraki.

Obstoječa zakonska in druga pravna določila, ki zadeve v zvezi z jeziki regulirajo le načelno, bodisi z zagotavljanjem prednostnega položaja slovenščine bodisi z zagotavljanjem pravic govorcem slovenščine in drugih jezikov, pa so bila v času od svojega sprejetja neuresničena, sistematično neupoštevana ali drugače prezrta, morajo biti bodisi izločena iz zakonodaje bodisi dopolnjena v skladu s prejšnjim odstavkom.

Zakonska določila glede položaja, obvezne rabe in znanja jezikov morajo biti v skladu s pravno ter demokratično legitimnimi jezikovnimi in sporazumevalnimi potrebami državljanov in drugih prebivalcev Republike Slovenije ter drugih govorcev slovenščine. Zakonska določila glede jezikov morajo biti skladna s pravnim redom EU in ne smejo vnaprej ustvarjati mednarodnih pravnih sporov.

Zakonska določila naj odločilne subjekte v slovenski jezikovni situaciji jasno zavezujejo k takemu obveznemu jezikovnemu in jezikovnonačrtovalnemu ravnanju, ki bo v skladu z ustavnimi določili statusa slovenščine in drugih jezikov in v skladu s cilji tega jezikovnopolitičnega programa.

Vsebinsko in izvedbeno problematična mesta v veljavnem formalnopravnem jezikovnopolitičnem okviru RS so mdr.:

- Določila o obveznem poimenovanju pravnih oseb zasebnega prava, imena obratov, lokalov in drugih poslovnih prostorov v slovenščini (Zakon o javni rabi slovenščine); merila za ustreznost poimenovanj z zakonskimi določili so se izkazala za neoperativna in neobjektivizirana, zato mora v veliko domnevno dvomnih primerih posebno mnenje o ustreznosti izdelovati Sektor za slovenski jezik. Na ta način je blokirano drugo delovanje Sektorja, hkrati pa se po nepotrebem podaljšujejo različni registracijski in drugi upravni postopki. Vprašljiv je tudi sam jezikovnopolitični učinek te zahteve in njenega uresničevanja.
- Določila o potrebnem znanju slovenščine in drugih jezikov za posamezne poklice in druge namene (Zakon o javni rabi slovenščine, Uredba o potrebnem znanju slovenščine za posamezne poklice oziroma delovna mesta v državnih organih in organih samoupravnih lokalnih skupnosti ter pri izvajalcih javnih služb in nosilcih javnih pooblastil, področni zakoni); dejansko je mogoče znanje slovenščine na različnih stopnjah glede na obstoječi certifikatni sistem zahtevati samo od tujih govorcev slovenščine; za domače govorce slovenščine bi bilo treba bodisi razviti dodaten sistem potrjevanja ravni znanja slovenščine bodisi raven jezikovnega znanja posredno zahtevati s stopnjo izobrazbe, kot se dejansko izvaja že zdaj. Hkrati bi vsaj za zaposlitve v javnem sektorju morali formalnopravno in vsebinsko uskladiti zahteve po certificiranem znanju slovenščine in drugih jezikov ter poskrbeti za njihovo primerljivost z lestvicami Skupnega evropskega jezikovnega okvira. Obstoječi certifikatni sistem za slovenščino kot tuji jezik, ki je tudi mednarodno priznan, mora dobiti zakonsko pravno podlago.
- Določila o slovenščini kot učnem jeziku slovenskih javnih visokošolskih ustanov; pravni okvir mora zagotoviti nadaljnjo krepitev slovenščine kot učnega jezika v slovenskem visokem šolstvu in kot znanstvenega jezika, hkrati pa zagotoviti tako prožno jezikovno ureditev, ki bo omogočala nadaljnjo krepitev kakovostnega mednarodnega visokošolskega in znanstvenega sodelovanja.
- Določila o jezikovnih pravicah državljanov in prebivalcev RS, ki niso domači govorniki slovenščine, italijanščine, madžarščine in romščine; pri nadaljnji demokratizaciji slovenskega javnega prostora je treba zvišati raven njihovih jezikovnih pravic in poskrbeti za možnost njihovega učinkovitega uresničevanja.

Ukrepa:

- Raziskave vidikov jezikovne situacije v vlogi presoje učinkovitosti veljavnega formalnopravnega okvira jezikovne ureditve Republike Slovenije;
- sprejetje programa za prenovo formalnopravnega okvira jezikovne ureditve Republike Slovenije, v koordinaciji Sektorja za slovenski jezik pri Ministrstvu za izobraževanje, znanost, kulturo in šport.

Nosilec: MIZKŠ.

IV Slovenščina kot uradni jezik Evropske unije

Uvod

Slovenščina je z vključitvijo med uradne jezike Evropske unije pridobila večjo mednarodno težo na simbolni ravni, predvsem pa veliko operativnih možnosti za sodelovanje pri raziskovanju in uporabi jezikov v skupnosti s 23 uradnimi jeziki.

Večjezičnost je načelo, ki je vpisano v pravne temelje Evropske unije. Njene bistvene poteze so določene v ustanovitvenih pogodbah, Uredbi Sveta št. 1 iz leta 1958 in pristopnih aktih vsake nove države članice, ki se odloči, da bo svoj državni jezik uveljavila kot enega uradnih jezikov evropske nadnacionalne skupnosti. Utemeljena je s potrebo po demokratičnosti, preglednosti in pravni varnosti za vse državljane EU. Zato so pravni akti EU dostopni v vseh uradnih jezikih, na zasedanjih Evropskega parlamenta, Evropskega sveta in Sveta EU pa tudi sestankih nekaterih delovnih skupin je zagotovljeno tolmačenje, večina spletnih strani institucij EU je večjezičnih, državljani in pravne osebe lahko komunicirajo z institucijami EU v svojem jeziku. Ta ureditev ima dovolj zagovornikov v EU, da ni videti ogrožena – težko si je predstavljati skupnost, ki bi se temu odpovedala, saj to prav gotovo ne bi bila več skupnost, v katero se je včlanilo 27 držav.

Načelna raven je podrobno urejena, strategija večjezičnosti, ki jo je pripravila Evropska komisija, pa se v zadnjih letih osredotoča na tri glavne vidike: spodbujanje večjezičnosti v izobraževanju, izrabo večjezičnosti za krepitev gospodarske konkurenčnosti in na večjezično komuniciranje z državljani in institucijami. Slednje pomeni redno vsakodnevno zagotavljanje prevajanja in tolmačenja v vse uradne jezike EU s pomočjo urejenega institucionalnega ustroja, v katerem delujejo dobro organizirani oddelki za posamezni jezik.

Večjezična ureditev Evropske unije in slovensko vključevanje vanjo sta vzpostavila okvir razvoja, znotraj katerega je v zadnjih desetih letih prišlo do premikov na področju strokovnega jezika in jezikoslovne stroke v Sloveniji, predvsem glede prevajanja, tolmačenja in sistematičnejšega urejanja terminologije. Zaradi obsežnega pravno-prevajalskega projekta priprave slovenske različice pravnega reda EU so bile potrebne boljše organizacija delovnih postopkov, vzpostavitev sistematičnega interdisciplinarnega sodelovanja in uvedba poenotene metodologije.

Prav strokovna terminologija je ključna za delovanje Slovenije na številnih ravneh. Zato je treba prizadevanja v okviru državne jezikovne politike usmeriti na opremljanje jezika in tudi jezikovno usposabljanje strokovnjakov na vseh področjih. Naloga državne in javne uprave je zagotavljati sistematično in usklajeno delovanje ključnih resorjev v skrbi za jezikovni razvoj.

Izvajanje nalog v zvezi s slovenščino v EU na podlagi ReNPJP 2007–2011 je potekalo v celotnem obdobju veljavnosti resolucije. Cilj teh nalog je bil opremiti predstavnike RS, ki sodelujejo v institucijah in organih EU, z navodili, kako uresničevati svojo pravico do uporabe slovenščine kot uradnega jezika EU, izboljšati poznavanje rabe jezikov v EU in predvsem zagotoviti ustrezno strokovno, jezikoslovno, terminološko pomoč slovenskim prevajalcem in tolmačem v institucijah EU, da bodo lahko pripravljali zanesljivo slovensko različico zakonodaje EU.

Kljub izdelanim priporočilom ter vzpostavljeni mreži strokovnjakov pa je sodelovanja še vedno premalo. Izboljšani način urejanja terminologije je pomemben zaradi delovanja v EU, a prav tako in predvsem za delovanje slovenske javne uprave, šolstva, znanosti itd., zato je ena od prednostnih nalog za naslednje obdobje.

1. cilj: **Podpora države pri uporabi slovenščine kot uradnega jezika EU**

Tako kot v obdobju prejšnje resolucije je tudi v prihodnjem obdobju treba zagotoviti ustrezno strokovno, jezikoslovno, terminološko pomoč slovenskim prevajalcem in tolmačem v institucijah EU, da bodo lahko pripravljali zanesljivo slovensko različico zakonodaje EU, pa tudi prevajalcem in tolmačem v Sloveniji, ki nas jezikovno predstavljajo v mednarodni skupnosti.

Ukrepi:

- Nadaljevanje nalog iz prejšnje resolucije v zvezi s terminologijo oziroma nadaljevanjem prizadevanj za vzpostavitev nacionalnega mehanizma za potrjevanje terminologije EU. Kot del razvoja jezikovne opremljenosti je treba vzpostaviti poseben slovenski portal za terminologijo, na katerem bi bilo primerno mesto tudi za uporabniku prijazen forum, v okviru katerega bi se lahko odvijale medinstitucionalne in interdisciplinarne razprave o strokovni terminologiji, ki bi se po predvidenih postopkih in v čim krajšem času tudi dejansko zaključile z ustrezno terminološko rešitvijo.
- Intenzivna podpora izobraževalnih programov za povečanje števila slovenskih tolmačev v institucijah EU.
- Uvedba intenzivnih programov usposabljanja slovenskih tolmačev za uspešno opravljanje postopkov izbire v institucijah EU.

Nosilci: MZZ, MIZKŠ, GSV.

2. cilj: **Promocija slovenskega jezika in kulture v EU**

Ukrep:

- Vzpostavitev foruma za sistematično prevajanje in EU-promocijo in/ali distribucijo prevodov slovenskih literarnih del v evropske jezike.

Nosilca: MIZKŠ, MZZ.

3. cilj: Razumljiv uradovadni jezik in jezikovna usposobljenost javnih uslužbencev

Izboljšanje jezikovne kulture med javnimi uslužbenci ter prizadevanje za jasn uradovadni jezik in javno sporazumevanje sta bistvenega pomena za kakovostno pisno in govorno sporazumevanje v javni rabi.

Ukrep:

- Po zgledu Evropske komisije (zbirka nasvetov *Pišimo jasno*) bi se morali posvetiti tudi jasnemu pisanju oziroma preprostemu/razumljivemu uradovadnemu jeziku. Ministrstvo za pravosodje javno upravo (Direktorat za organizacijo in kadre) je že pripravilo priročnik *Jezik in oblika dopisa v skladu s celostno grafično podobo državne uprave*. Dopolnjevanje in razširitev priročnika ter z njim povezano izobraževanje in seznanjanje uporabnikov. Ciljno jezikovno usposabljanje za javne uslužbence bi moralo postati obvezen del pripravništva (Upravna akademija). Dodatno jezikovno izobraževanje za javne uslužbence.

Nosilci: MPJU (vključno z Upravno akademijo), GSV, SVZ, MZZ.